

[Начало](#) > ... > [Вашите Права](#) > [Права На Малолетните И Непълнолетните Лица При Съдебно Производство](#) > Portugal

Права на малолетните и непълнолетните лица при съдебно производство

Съдържание,
предоставено от
Португалия

Португалия

1. Дееспособност на ненавършилите пълнолетие лица

Според Гражданския кодекс (*Código Civil*) ненавършилите пълнолетие лица, т.е. лицата, които все още не са навършили 18 години, по правило са недееспособни. Дееспособността на ненавършилите пълнолетие лица може да се осъществи от носителите на родителска отговорност и настойниците. Това са форми на правно представителство, при които някой действа от името и в интерес на ненавършилото пълнолетие лице.

Ненавършилите пълнолетие лица под 18-годишна възраст по правило също са недееспособни. Те могат да бъдат представлявани пред съд от свои представители, освен по отношение на действия, които могат да извършват лично и свободно. Ненавършилите пълнолетие лица, родителската отговорност над които се споделя от двамата родители, се представляват в съда от своите родители, а за предявяване на иск е необходимо съгласието и на двамата родители.

При определянето на последиците спрямо децата и младежите за извършени от тях деяния, смятани за престъпления по наказателното право, се вземат предвид възрастови граници, в зависимост от които се прилагат различни правни режими. Следователно, ако бъдат извършени такива деяния:

- от лица под 12-годишна възраст, се прилага режимът по Закона за закрила на децата и младежите, изложени на риск (*Lei de Proteção de Crianças e Jovens em Perigo*) (Закон № 147/99 от 1 септември 1999 г.) — закон, който има единствено защитни цели;
- от лица на възраст между 12 и 16 години, се прилага Законът за възпитателното попечителство (*Lei Tutelar Educativa*) (Закон № 166/99 от 14 септември 1999 г.). По силата на този закон се прилагат защитни и възпитателни мерки с цел ненавършилите пълнолетие лица да се научат да спазват закона и да се интегрират в обществения живот по достоен и отговорен начин;
- от лица, навършили 16-годишна възраст, тези лица носят наказателна отговорност и може да им бъде наложено наказание, като наказателната отговорност се преценява съгласно Наказателно-процесуалния кодекс (*Código do Processo Penal*). Младежите на възраст между 16 и 21 години подлежат на специален наказателен режим, предвиден в Декрет-закон № 401/82 от 23 септември 1982 г.

2. Достъп до подходящи процедури

В структурата на съдебната система в Португалия съществуват специализирани съдилища за непълнолетни, които разглеждат дела с предмет уреждане на родителски задължения, задължения за издръжка, осиновяване, прилагане на мерки за защита и други. Делата с предмет убежище, имиграция и бежанци, свързани с ненавършили пълнолетие лица, се разглеждат от административните съдилища.

Точки 3 и 4 са примери за адаптиране на съдебните производства, в които участват ненавършили

пълнолетие лица. Друг пример са измененията на Наказателнопроцесуалния кодекс в резултат на транспонирането на Директива (ЕС) 2016/800:

- в производствата, свързани с трафик на хора или престъпления срещу сексуалната свобода и самоопределението, процесуалните действия с участието на ненавършили пълнолетие лица, включително съдебните заседания, по принцип се провеждат при закрити врати;
- забранено е със съдебните дела, по които обвиняемият е ненавършило пълнолетие лице, да се запознава лице, което не е страна в производството, независимо от неговия законен интерес;
- обвиняемото ненавършило пълнолетие лице има право да бъде придружавано по време на производството от носителите на родителска отговорност, законния представител или фактическия настойник, или — ако не може да се установи контакт с тези лица, или ако специални обстоятелства в интерес на ненавършилото пълнолетие лице или нуждите на производството го изискват, и само докато тези обстоятелства продължават — от друго подходящо лице, посочено от ненавършилото пълнолетие лице и прието от компетентния съдебен орган.

3. Закони и мерки за съкращаване на сроковете по дела с участието на ненавършили пълнолетие лица

По граждански дела:

- разглеждането на процедурата по осиновяване е спешна (член 32 от Закон № 143/2015 от 8 септември 2015 г.);
- съгласно Правната рамка за производствата по гражданско настойничество (*Regime Geral do Processo Tutelar Cível*) (одобрена със Закон № 141/2015 от 8 септември 2015 г.) *i*) производствата по гражданско настойничество, чието забавяне може да се отрази неблагоприятно на интересите на детето, продължават да се провеждат по време на съдебната ваканция; *ii*) разпорежданията, които се смятат за спешни, се издават в срок, не по-дълъг от два дни; *iii*) ако е наложена ограничителна мярка или допълнителна санкция, забраняваща контактите между родителите, или ако правата и безопасността на жертвите на домашно насилие и други форми на насилие в семейството, като например физическо или сексуално насилие над деца, са изложени на сериозен риск, прокуратурата, в срок от 48 часа от узнаване на ситуацията, отправя искане за поправка или изменение на разпореждането, уреждащо упражняването на родителските права над ненавършилото пълнолетие лице; *iv*) съдебното заседание и съдебният процес са непрекъснати и могат да бъдат прекъсвани само поради форсмажорни обстоятелства или абсолютна необходимост.

По наказателни дела:

- съгласно Закона за възпитателното попечителство (Закон № 166/99 от 14 септември 1999 г.), *i*) производствата по отношение на ненавършило пълнолетие лице, поставено под попечителство в държавна или частна институция или в център за задържане, или интернирано с цел получаване на експертно становище относно личността на ненавършилото пълнолетие лице, продължават да се провеждат по време на съдебната ваканция; *ii*) когато забавянето на производството би могло да се отрази неблагоприятно на ненавършилото пълнолетие лице, съдът решава с мотивирано разпореждане производството да се смята за спешно и да се проведе по време на съдебната ваканция; *iii*) когато е наложена мярка за интерниране и тя е обжалвана, производството се смята за спешно и се провежда по време на съдебната ваканция; *iv*) разпорежданията, които се смятат за спешни, трябва да бъдат издадени в рамките на два дни.

4. Специфични механизми и процедури за подкрепа за децата и висшите интереси на детето

В граждански съдебни производства и по дела, свързани с уреждане на упражняването на родителските права, ненавършилото пълнолетие лице трябва да бъде изслушано, ако е навършило 12 години или ако е по-младо и има способността да разбере обсъжданите въпроси, като се вземат предвид възрастта и зрелостта на детето. Освен това принципът на изслушване и участие на децата е един от водещите

принципи на производството по гражданско настойничество, уредено в Правната рамка за производствата по гражданско настойничество. Член 5, параграф 1 от тази рамка предвижда, че „децата могат да бъдат изслушвани и тяхното мнение се взема предвид от съдебните органи при определяне на висшите интереси на детето“.

Ако дете е жертва на престъпление, в Статута относно жертвите (*Estatuto da Vítima*) (одобрен със Закон № 130/2015 от 4 септември 2015 г. за транспониране на Директива 2012/29/ЕС) се установява по-специално

- i) правото на детето да бъде изслушано в наказателното производство, както и че неговата възраст и зрялост трябва да бъдат взети предвид;
- ii) задължителното назначаване на адвокат, когато е налице разминаване на интересите на детето и тези на неговите родители, законен представител или фактически настойник и когато дете с достатъчна степен на зрялост поиска това от съда; и
- iii) техните изявления в хода на наказателни разследвания се записват с аудио- или аудиовизуални средства, за да могат да бъдат използвани като доказателство по време на съдебния процес. За тази цел изявленията се правят в неформална, лична обстановка, за да се гарантира по-специално спонтанността и искреността на отговора.

Правото на децата да участват и да бъдат изслушвани е заложено в Закона за закрила на децата и младежите, изложени на риск, в четири вида разпоредби:

- a) тези, които се отнасят до деца на 12-годишна възраст или по-възрастни;
- б) тези, които се отнасят до деца под 12 години,
- в) тези, които не се отнасят до никаква възраст, и
- г) тези, които посочват само критерия за зрялост.

Един от общите принципи, които характеризират процедурата по попечителство, предвидена в Закона за възпитателното попечителство, е принципът на изслушване на децата (член 47). Този закон установява също така правото на ненавършилото пълнолетие лице да участва във всяко производство, дори ако то е задържано или под стража; това участие трябва да се осъществява по такъв начин, че ненавършилото пълнолетие лице да се чувства свободно и възможно най-спокойно (член 45).

5. Изпълнение на решенията относно ненавършили пълнолетие лица

По правило решенията, постановени по граждански дела с участието на ненавършили пълнолетие лица като ищци или ответници, се изпълняват по същия начин, както решенията с участието на пълнолетни лица като ищци или ответници при същите условия.

Въпреки това има въпроси и обстоятелства, които оправдават съществуването на специална правна рамка. По този начин, що се отнася до уреждането на упражняването на родителската отговорност, по дела, по които съществува риск от неизпълнение на решението, съдията може да разпореди да се наблюдава изпълнението на споразумението, установено от техническите консултантски служби, за определен период от време (Правна рамка за производствата по гражданско настойничество). В случай на задължения за издръжка неизпълнението на задължението за плащане на издръжка е наказуемо по закон, въпреки че за образуване на наказателно производство се изисква тъжба (член 250 от Наказателния кодекс (*Código Penal*)).

Съгласно наказателното право трите охранителни мерки, предвидени в Закона за възпитателното попечителство (връщане на ненавършилото пълнолетие лице на родителите, законния представител, приемното семейство, фактическия настойник или друго подходящо лице, като на ненавършилото пълнолетие лице се налагат задължения; настаняване на ненавършилото пълнолетие лице в държавна или частна институция; и настаняване на ненавършилото пълнолетие лице в център за задържане), по собствена инициатива или по искане на съда, се заменят, ако съдията заключи, че приложената мярка

не постига предвидените цели. Във всеки случай те се преразглеждат служебно от съда на всеки два месеца.

В решението си съдът определя органа, отговорен за наблюдението и осигуряването на изпълнението на приложената мярка. Освен в случаите, когато законът определя органа, отговорен за наблюдението и осигуряването на изпълнението на мярката, съдът може да възложи изпълнението на мярката на държавна служба, социална институция, неправителствена организация, сдружение, спортен клуб или всяко друго публично или частно образувание или лице, което сметне за подходящо. Определеният орган трябва да информира съда, при условията и на интервалите, предвидени в закона, или, когато законът не предвижда нищо, на интервалите, определени от съда, за изпълнението на приложената мярка и за напредъка на възпитателния процес на непълнолетния, както и за всички обстоятелства, които могат да оправдаят преразглеждането на мерките.

6. Осиновяване

Осиновяването е форма на установяване на родствена връзка между дете, лишено от семейство, и лице или двойка и се решава със съдебно решение. Решението на съда за осиновяване се постановява само когато са налице законни основания за осиновяване; решението носи реални ползи за детето; не предполага несправедливи жертви за другите деца на осиновителя/осиновителите и съществува разумно очакване, че връзката между осиновителя/осиновителите и детето или младежа ще бъде идентична с тази на родството.

Със съдебното решение за осиновяване осиновеното дете или младеж:

- придобива статут на дете на осиновителя/осиновителите за всички правни цели, с права и задължения, идентични с тези, произтичащи от естествена родствена връзка, и става част от семейството на осиновителя/осиновителите;
- прекратява семейните отношения и контактите с биологичното семейство, освен в предвидените от закона случаи (по-специално с биологичните братя и сестри), ако осиновителите дадат съгласието си и когато поддържането на такива контакти е в интерес на осиновеното дете;
- губи първоначалните си фамилни имена и придобива фамилните имена на осиновителя(ите);
- по молба на осиновителя(ите) и ако съдът прецени, че това е в негов най-добър интерес и улеснява интеграцията му в семейството, може да промени първото си име.

Съгласно Гражданския кодекс следните лица могат да осиновят дете:

- двама души (дори и от един и същи пол) на възраст 25 или повече години, които са женени повече от четири години (включително времето, прекарано във фактическо съпружеско съжителство непосредствено преди брака), при условие че не са законно разделени;
- лице на възраст над 30 години или над 25 години, ако осиновеният е дете на неговия съпруг.

Трябва да се отбележи, че по правило:

- осиновителят не трябва да е на възраст над 60 години към момента, в който детето или младежът са му официално поверени за осиновяване;
- след навършване на 50-годишна възраст разликата във възрастта между осиновителя и осиновения не може да бъде по-голяма от 50 години, освен ако няма сериозни основания за това и интересите на осиновения го оправдават (напр. осиновеният е брат или сестра на други осиновени и разликата във възрастта от 50 години се отнася само за осиновения).

Осиновеният на възраст над 12 години трябва да даде съгласието си за осиновяване. Осиновеният трябва да бъде изслушан от съдията в присъствието на прокурора при условията и в съответствие с правилата, предвидени за изслушване на деца в производства по гражданско настойничество.

Съгласно Закон № 143/2015 от 8 септември 2015 г. осиновените на възраст под 16 години нямат право да искат достъп до информация за произхода си. След като навърши 16 години, осиновеният може изрично да поиска такъв достъп; до навършване на 18-годишна възраст обаче винаги се изисква съгласието на осиновителите или законния представител. Ако искането за достъп до информацията се основава на сериозни причини, по-специално ако здравето на осиновеното непълнолетно лице е

застрашено, съдът може, по искане на родителите или на прокуратурата, да разреши достъп до информация за личната история на осиновеното ненавършило пълнолетие лице.

Закон № 143/2015 от 8 септември 2015 г. урежда процедурите за национално и международно осиновяване и намесата на компетентните органи в тези процедури.

■ Последна актуализация: 07/04/2024

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответната държава-членка. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Европейската комисия не поема каквато и да е отговорност по отношение на информация или данни, които се съдържат или споменават в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.